

ความร่วมมือระหว่างวิชาชีพ ในการพัฒนาประเทศ

ราชบัณฑิตยสถานได้จัดการอภิปรายทางวิชาการในโอกาสฉลองสถาปนาราชบัณฑิตยสถานครบ ๗๐ ปี ไตรมาสที่ ๔ ในส่วนขององค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ได้เสนอเรื่อง “ความร่วมมือระหว่างวิชาชีพในการพัฒนาประเทศ” ณ ห้องภัตตาคารที่ ๓ โรงแรมเดอะทวิน ทาวเวอร์ กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ เวลา ๙.๐๐ - ๑๔.๐๐ น. การอภิปรายครั้งนี้เป็นการเสนอประเด็นทางวิชาการโดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพทั้งวิทยาศาสตร์ วิศวกรรม เกษตรกรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมี ศาสตราจารย์ ดร.กำจร มนูญปิฎ ราชบัณฑิต สำนักวิทยาศาสตร์ เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย และมีผู้เข้าร่วมฟังการอภิปราย รวม ๗๐ คน

ศาสตราจารย์ ดร.กำจร มนูญปิฎ ราชบัณฑิต กล่าวถึงการ จัดอภิปรายในวันนี้เป็นแนวทางให้เกิดความร่วมมือระหว่าง วิชาชีพ ทั้งวิทยาศาสตร์ วิศวกรรม เกษตรกรรม และสิ่งแวดล้อม เป็นการผูกพันต่อไปในอนาคต เพื่อที่จะมีการตกลงในภาย หลัง และร่วมมือกันทำงานต่อไป

ปัจจุบันสังคมมุ่งแต่วิทยาศาสตร์บริสุทธิ์หรือวิทยาศาสตร์ ประยุกต์ ไม่ได้ร่วมมือกันอย่างจริงจัง อย่างเช่น วิศวกรเมื่อ เริ่มสร้างโรงงานเคมีภัณฑ์หรือเกี่ยวข้องกับเคมีภัณฑ์ มุ่ง วิเคราะห์ให้เกิดประโยชน์แก่โรงงาน ทางด้านเกษตรกรรมหรือ ด้านวิทยาศาสตร์ก็มีลักษณะเดียวกัน ผลที่ตามมาส่วนใหญ่

จึงทำลายสิ่งแวดล้อมมาก จำต้องหาผู้เชี่ยวชาญมาดูแล แต่ก็ ไม่ได้รวมกลุ่มกันทำอย่างจริงจัง ในวันนี้จึงเห็นควรเชิญ สมาคม ๔ สมาคม อันได้แก่ สมาคมวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สมาคมวิศวกรรมสถาน แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สภาเกษตรกรรม และ สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย มาช่วยกันอภิปรายอย่างจริงจังว่าจะ ร่วมมือกันอย่างไร ที่จะช่วยลดต้นทุน มีการจัดการอย่างเป็น วิชาการและทำอย่างถาวร ทั้งด้านวิทยาศาสตร์ เคมี ฟิสิกส์ ชีววิทยา ไมโครเทคโนโลยี เป็นต้น ทำเสร็จแล้วให้สังคม เกษตร สิ่งแวดล้อมไม่เลวลง ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศ ชาติ โดยเฉพาะขอให้สมาคมวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย นำเรื่องที่ได้ในวันนี้กลับไปพิจารณาให้เป็นจริงเป็นจัง เพราะ เป็นสมาคมที่สามารถดำเนินการสานต่อให้ได้ผลอย่างแท้จริง ขอผู้อภิปรายทุกคนช่วยให้แนวคิดในการที่จะร่วมมือกัน อย่างไม่ให้ประชาชนของประเทศได้รับประโยชน์ ทั้งด้าน การเรียน การประกอบอาชีพ และก่อให้เกิดผลดีต่อสิ่งแวดล้อม

รองศาสตราจารย์ ดร. คุณหญิงสุมณฑา พรหมบุญ นายก สมาคมวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ อภิปราย เรื่อง “นโยบายส่งเสริมการศึกษา ร่วมกับการ แลกเปลี่ยนความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และแนวทางการ ร่วมมือกับวิชาชีพอื่นในการพัฒนาประเทศ”

การพัฒนากำลังคนทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในยุค

สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ หรือยุคปฏิวัติสมองนี้จะต้องใช้แผนกลยุทธ์ ๕ ข้อ คือ

๑. การพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจ เศรษฐกิจชุมชน และคุณภาพชีวิต
๒. การพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้วยการเร่งสร้างกำลังคนระดับสูง สร้างนักเทคโนโลยีโดยใช้กลไกโครงการวิจัยขนาดใหญ่ และพัฒนาระบบการผลิตกำลังคนเพื่อรองรับการพัฒนาในระยะยาว ตลอดจนส่งเสริมความรู้ให้นักอุตสาหกรรมทันสมัยตลอดเวลา
๓. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสถาบัน
๔. สร้างความตระหนักด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้แก่เยาวชน โดยให้ตระหนักว่าวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นรากและต้นของไม้ยืนต้น ซึ่งจะต้องหยั่งรากในวัฒนธรรมและสังคมไทย จึงจะพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน
๕. ปรับระบบบริหารจัดการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สำหรับความร่วมมือระหว่างวิชาชีพในยุคสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้เป็นสิ่งที่จะต้องทำ เพราะการพัฒนาเป็นการบูรณาการความรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ เกิดจากสหวิทยาการมาตรฐานวิชาชีพต่าง ๆ คาบเกี่ยวกัน และเนื่องจากทรัพยากรของชาติมีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้น การมีวิสัยทัศน์ เป้าหมาย ผลประโยชน์หรือความสนใจร่วมกันระหว่างเครือข่ายองค์กรวิชาชีพ รวมทั้งการเสริมจุดอ่อนพึ่งพาวุฒิซึ่งกันและกัน จะก่อให้เกิดความต่อเนื่องของความร่วมมือและการบูรณาการระหว่างวิชาชีพเพื่อการพัฒนาประเทศได้สำเร็จ

รองศาสตราจารย์ ฤกษ์ ปรานี ใจอาจ อุปนายกคนที่ ๒ สภาเภสัชกรรม อภิปรายเรื่อง “การช่วยเหลือ แนะนำ เผยแพร่ ในเรื่องเกี่ยวกับการเภสัชกรรมและสาธารณสุข และแนวทางความร่วมมือกับวิชาชีพอื่นในการพัฒนาประเทศ”

การรวมพลังสร้างสุขภาพ (ENPOWERMENT FOR HEALTH) โดยใช้นโยบายรัฐบาลด้วยการสร้างหลักประกันสุขภาพเพื่อให้คนไทยทุกคนมีสุขภาพที่ดี สามารถเข้าถึงการบริการทางด้านสุขภาพได้อย่างทั่วถึงตามความจำเป็น ภายใต้กลยุทธ์ “รวมพลังสร้างสุขภาพ” (ENPOWERMENT FOR

HEALTH) เพื่อให้ประชาชน หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมให้เกิดการ “สร้าง” สุขภาพมากกว่าการ “ซ่อม” สุขภาพ โดยกำหนดเป้าหมายการณรงค์ ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพคนด้วยการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชน และความมั่นคงทางสังคม การช่วยเหลือ แนะนำ เผยแพร่ เรื่องเกี่ยวกับการเภสัชกรรมและการสาธารณสุข มีองค์กรหลักทางวิชาชีพเภสัชกรรม โดยเภสัชกรรมสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ และสภาเภสัชกรรม มีนโยบายกิจกรรมต่าง ๆ ให้การช่วยเหลือ แนะนำ เผยแพร่ ให้ความรู้การใช้ยาที่ถูกต้องและสมเหตุสมผลแก่ประชาชน สังคม ให้คำปรึกษา เสนอแนะต่อรัฐบาลเกี่ยวกับการสาธารณสุขและการเภสัชกรรม เช่น มีส่วนในการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้อง นอกจากองค์กรหลักดังกล่าว เครือข่ายองค์กรวิชาชีพเภสัชกรรมอื่น เช่น สมาคมเภสัชกรรมโรงพยาบาล สมาคมเภสัชกรรมชุมชน (ร้านขายยา) สถาบันการศึกษา เภสัชศาสตร์ร่วมกันกับองค์กรรัฐ ตามนโยบายการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคให้แก่ประชาชน สนับสนุนรัฐให้ประชาชนมีหลักประกันสุขภาพ สามารถเข้าถึงการบริการสุขภาพอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม นอกจากนี้ยังพัฒนาและขยายระบบผู้เชี่ยวชาญในการประกอบวิชาชีพสาขาต่าง ๆ สร้างและพัฒนาความร่วมมือในระบบเครือข่ายองค์กรวิชาชีพทางเภสัชกรรมที่เป็นรูปธรรมและเป็นเอกภาพ และพัฒนาโครงสร้างและประสิทธิภาพการบริหารงานสภาเภสัชกรรม

สำหรับแนวทางความร่วมมือกับวิชาชีพอื่นในการพัฒนาประเทศ มีการร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่

๑. ภาควิชาวิชาชีพ ได้แก่ แพทยสภา ทันตแพทยสภา สภาการพยาบาล สภาเภสัชกรรม
๒. สภาสมาคมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (สสวทท) มีสมาคมวิชาชีพต่าง ๆ ๒๕ สมาคม เป็นสมาชิก เช่น สมาคมวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทยฯ สมาคมวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทยฯ เภสัชกรรมสมาคมแห่งประเทศไทยฯ
๓. ศูนย์การศึกษาเภสัชศาสตร์แห่งประเทศไทย (ศศภท) ได้แก่ คณะเภสัชศาสตร์ ๑๒ สถาบัน
๔. สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่ง

ชาติ (สวทช) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดย คณะอนุกรรมการสร้างความตระหนักด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

รองศาสตราจารย์ต่อตระกูล ยมนาค นายกสสมาคม วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ อภิปรายเรื่อง “วิศวกรรมศาสตร์ในด้านความก้าวหน้าทาง วิชาการและสิ่งประดิษฐ์ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ความปลอดภัยของประชาชน และแนวทางการร่วมมือ กับวิชาชีพอื่นในการพัฒนาประเทศ”

ประเทศไทยเคยเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีในแถบประเทศ ใกล้เคียง แต่ในช่วง ๒๐ ปีที่ผ่านมา ประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ไต้หวัน เกาหลีใต้ ฮองกง และสิงคโปร์ สามารถพัฒนาก้าวหน้ากว่าประเทศไทย ไม่ว่าจะทางด้านเทคโนโลยี และการค้นคิด สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ล้วนมีจำนวนสิทธิบัตรที่จดทะเบียนมากกว่า ไทย ดังตารางต่อไปนี้

ตารางแสดงจำนวนสิทธิบัตรที่จดทะเบียนในสหรัฐอเมริกาเปรียบเทียบกับดัชนีความโปร่งใส

ที่	ประเทศ	จำนวนสิทธิบัตร ที่จด ใน ค.ศ. ๒๐๐๑	จำนวนประชากร (ล้านคน)	จำนวนสิทธิบัตร (ต่อ ๑ ล้านคน)	ดัชนีความโปร่งใส (CPI) ใน ค.ศ. ๒๐๐๓ (คะแนนเต็ม ๑๐)
๑.	ไต้หวัน	๖๕๔๕	๒๒.๗๕	๒๘๗	๕.๗
๒.	เกาหลีใต้	๓๗๖๓	๔๘.๖๐	๗๗	๔.๓
๓.	ฮองกง	๖๒๐	๖.๘๖	๙๐	๘.๐
๔.	สิงคโปร์	๓๐๔	๔.๓๕	๖๙	๙.๔
๕.	ไทย	๔๗	๖๔.๘๗	๐.๗	๓.๓

สาเหตุความล้าหลังของการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในประเทศไทย ที่สำคัญมีดังนี้

๑. ความร่วมมือกันระหว่างนักวิทยาศาสตร์และวิศวกร ยังมีไม่มากพอ
๒. จำนวนวิศวกรมีไม่เพียงพอ
๓. คุณภาพของวิศวกร
๔. รัฐบาลให้การสนับสนุนน้อย
๕. รัฐบาลใช้งบประมาณโดยนิยมซื้อผลงานต่างชาติ มากกว่าผลงานไทย
๖. ปัญหาการคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างมีสูงมาก ดังนั้น จึงควรหามาตรการที่จะร่วมมือกันในการพัฒนา เทคโนโลยีให้เจริญก้าวหน้าโดยมีความโปร่งใสมุ่งผลประโยชน์ เพื่อส่วนรวม และผู้ที่จบสาขาวิศวกรรมศาสตร์ก็ควรทำงาน ตามสายงานที่จบมา วิศวกรยินดีให้ความร่วมมือกับนัก วิทยาศาสตร์ เมื่อนักวิทยาศาสตร์ค้นคว้าทดลองสิ่งใดได้ก็ขอ

ให้เรียกวิศวกรมาช่วยกันพัฒนาเพื่อให้ได้สิ่งประดิษฐ์หรือ สินค้าที่เป็นฝีมือของคนไทยที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ที่ดีต่อไป

รองศาสตราจารย์ ดร.สนิท อักษรแก้ว ภาคีสมาชิก สำนัก วิทยาศาสตร์ ประธานสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย อภิปรายเรื่อง “การสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบ ต่อสิ่งแวดล้อม และแนวทางการร่วมมือกับวิชาชีพอื่น ในการพัฒนาประเทศ”

ประเด็นที่จะอภิปรายในวันนี้มี ๒ ข้อ คือ

๑. ความร่วมมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เนื่องจาก ทรัพยากรธรรมชาติเป็นฐานเศรษฐกิจและสังคม การ ศึกษาพัฒนาคนและเทคโนโลยีที่เหมาะสมเท่านั้นจึงจะทำให้ ฐานดังกล่าวมั่นคงและยั่งยืน สิ่งแวดล้อมเมื่อเกิดผลกระทบ แล้วจะไม่มีพรมแดน หากใช้ทรัพยากรธรรมชาติไม่ถูกต้อง

และไม่มีประสิทธิภาพจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ทุกคน ดังนั้น ทุกคนจึงต้องรับผิดชอบสิ่งแวดล้อมร่วมกันไม่ว่าจะอยู่ในพื้นที่ใดหรือส่วนไหนในโลก

๑.๑ ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมแบ่งเป็น ๓ ระดับ คือ

๑.๑.๑ **ระดับโลก** ทุกประเทศในโลกต้องร่วมมือกัน เพราะไม่ว่าจะเกิดปัญหาใดต่อสิ่งแวดล้อมก็จะกระทบไปทั่วโลก อย่างเช่น การที่โลกร้อนขึ้นทุกปี สาเหตุสำคัญเนื่องจากประเทศบราซิลเกิดไฟไหม้ เป็นผลให้ระดับน้ำทะเลเพิ่มขึ้น เป็นต้น

๑.๑.๒ **ระดับภูมิภาค** หลายประเทศในส่วนต่าง ๆ ของภูมิภาคต้องร่วมมือกันในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร อย่างเช่น อาเซียน (เวียดนาม ฟิลิปปิน ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย เป็นต้น) ร่วมมือกันในการแก้ปัญหาโลกร้อน ทรัพยากรชายฝั่งถูกทำลาย อย่างเช่นกรณีการวิจัยชายฝั่งทะเลใต้

๑.๑.๓ **ระดับประเทศ** ทรัพยากรธรรมชาติทุกส่วนของประเทศถ้าเกิดปัญหาจะกระทบทุกพื้นที่อย่างเช่น ประเทศไทยการทำลายป่าไม้ภาคเหนือ ตะกอนที่เกิดจากการทำลายป่าไม่เพียงกระทบแม่น้ำปิง วัง ยม และน่าน แต่กระทบถึงปากอ่าวไทยอีกด้วย สิ่งแวดล้อมเป็นฐานเศรษฐกิจและสังคมมหาศาลของไทย ทรัพยากรธรรมชาติของไทยเคยมีอุดมสมบูรณ์ ตั้งแต่ลี้กลองไปในทะเล ๑๖ เมตร ซึ่งมีปะการัง ขึ้นมายังหน้าทะเล ป่าชายเลน ป่าพรุ จนถึงป่าเขา แต่ด้วยความที่ต้องแย่งชิงการใช้ทรัพยากรที่ไม่โปร่งใส มีการทุจริตคอร์รัปชันทำให้ธรรมชาติถูกทำลาย จึงจำเป็นต้องร่วมมือกันป้องกันและแก้ไข

๑.๒ ความร่วมมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต้องมีกลไกปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

๑.๒.๑ **ช่วยกันฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ** ในระดับโลก การที่โลกร้อนขึ้น แต่ละประเทศต้องช่วยกันปลูกป่า เมื่อศึกษาป่าชายเลนจะรู้ว่าป่าชายเลนสามารถดูดแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์ประมาณ ๑,๓๐๐ ตัน/ไร่/ปี และยังปล่อยแก๊สออกซิเจน ๘๐๐ กว่าตัน/ไร่/ปี ส่วนในระดับภูมิภาค การที่มีชายฝั่งทะเลยาวต่อเนื่องกัน การทำลาย

ทรัพยากรประมงในประเทศใดประเทศหนึ่งจะทำให้ประเทศใกล้เคียงเดือดร้อนไปด้วย จึงต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง

๑.๒.๒ **ให้ความคุ้มครองและป้องกัน** ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่ดีควรจะถูกคุ้มครองป้องกัน การเรียนการสอนควรจะสนับสนุนหลักสูตรต่าง ๆ ที่สอนและทำการวิจัย ปัจจุบันส่วนใหญ่จะสอนหรือวิจัยโดยการตามแก้ไขปัญหา ไม่มีสอนวิจัยให้เฝ้าระวัง จึงควรมีหลักสูตรให้นักศึกษาและส่งเสริมการวิจัยเฝ้าระวังคุ้มครองและป้องกันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑.๒.๓ **ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ไม่เอารัดเอาเปรียบ** ไม่เพียงแต่ร่วมมือช่วยกันดูแลสิ่งแวดล้อม แต่ต้องมีการปฏิบัติและมีวินัย ต้องสร้างจิตสำนึกให้คนรักทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ซึ่งการปฏิบัติสำคัญที่สุดการมีวินัยเป็นเรื่องสำคัญ ทุกคนต้องช่วยกันร่วมมือกัน งานอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนจึงสำเร็จได้

๒. แนวความร่วมมือระหว่างวิชาชีพด้านสิ่งแวดล้อม

คนคนเดียวหรืออาชีพกลุ่มเดียวไม่สามารถจัดการสิ่งแวดล้อมได้ ทุกอาชีพต้องร่วมมือกัน ปัจจุบันการพัฒนาประเทศในการใช้บริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมยังแยกส่วนไม่มีการบูรณาการอย่างแท้จริง ตัวอย่างที่เห็นชัดเจนเช่น

๒.๑ **การสร้างทางลัดลงทะเลตั้งแต่จังหวัดสมุทรปราการถึงจังหวัดประจวบคีรีขันธ์** ทุกฝ่ายทุกอาชีพควรร่วมมือกัน ไม่ว่าจะเป็นวิศวกรสร้างทาง นักประมง นักสมุทรศาสตร์ นักสิ่งแวดล้อม นักวนศาสตร์ ทุกคนต้องเกี่ยวข้องกัน เพราะทุกเรื่องมีความเชื่อมโยงกันจะทำให้เกิดการพัฒนา จึงจะเกิดความสมดุลได้

๒.๒ **เขื่อนปากมูล** ปัญหาเกิดขึ้น อย่างเช่น ผู้คนเดือดร้อน การเปิดปิดเขื่อนโดยไม่ได้ศึกษาวงจรชีวิตของปลาที่อาศัยอยู่บริเวณดังกล่าว แม้จะมีการแก้ไขปัญหาสร้างบันไดปลาโจนก็ยังไม่ถูกต้อง วิศวกรอย่างเดียวไม่สามารถแก้ไขได้ ต้องมีนักประมง นักวิทยาศาสตร์ทางน้ำ นักสังคมศาสตร์ เป็นต้น

๒.๓ **เขื่อนแม่น้ำบางปะกง** สร้างปัญหาให้แก่

การเกษตร ทรัพยากรชายฝั่งลดลง เช่น กุ้งก้ามกรามลดลง เนื่องจากกุ้งไม่สามารถวางไข่ในน้ำกร่อยบริเวณปากน้ำ และเนื่องจากน้ำเสียเกิดขึ้น

๒.๕ โครงการบำบัดน้ำเสียคลองด่าน พัฒนาแล้ว ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ ขาดการร่วมมือทุกอาชีพในการทำแผน โครงการจึงไม่ประสบผลสำเร็จ

ดังนั้น ที่กล่าวมาทั้งหมด สิ่งแวดล้อมจึงเป็นเรื่องของโลก ทรัพยากรมีจำกัด การอนุรักษ์ทำได้ลำบาก แต่ถ้าทุกคนช่วยกันก็จะสำเร็จ อย่าปล่อยให้คนใดคนหนึ่ง หรืออาชีพใดอาชีพหนึ่งทำ ต้องร่วมมือทำทุกอาชีพ

สรุป ความร่วมมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทุกคนต้องร่วมมือกัน ต้องปฏิบัติ ต้องทำ และต้องมีวินัย และด้วยเหตุที่สิ่งแวดล้อมทุกอย่างเชื่อมโยงและสัมพันธ์ถึงกันไม่ว่า

พืช สัตว์น้ำ ทะเลชายฝั่ง การพัฒนาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติทุกสาขาวิชาชีพต้องมาช่วยกัน ทรัพยากรธรรมชาติของไทยที่เคยมีก็จะฟื้นกลับมา เมื่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นฐานสังคมเศรษฐกิจฟื้นกลับมา ทุกอย่างที่เป็นฐานดำรงชีวิตก็จะกลับมา ในที่สุดความยากจนจะหมดไป

นางสาวศิริพร อินทรเชียรศิริ

นางสาวอารี พลดี

นางสาวรัตติกาล ศรีอำไพ

นางสาวณัฐมาตย์ มุสิกะเจริญ

ผู้สรุปการอภิปราย